

bedsmænd i andre kommuner kan tage de fornødne forholdsregler.

Svar (26/2 02)

Indenrigs- og sundhedsministeren (Lars Løkke Rasmussen):

Det findes ingen særlige regler for, hvilke rettigheder og pligter en kommunal embedsmand har i den situation, hvor vedkommende er af den opfattelse, at vedkommende pålægges at udføre en ordre, der er i strid med lovgivningen.

Spørgsmålet må derfor bedømmes ud fra de almindelige offentligtretlige principper herom, som også gælder for andre offentlige ansatte.

Den præcise rækkevidde af disse principper giver anledning til tvivl.

En beskrivelse af retsstillingen findes i den udredning om visse forhold af betydning for offentligt ansatte chefers retsstilling, som professor, dr.jur. Jens Peter Christensen i 1998 udarbejdede efter anmodning fra DJØF, Finansministeriet, Justitsministeriet og Arbejdsministeriet.

I udredningens side 7 ff. sammenfatter Jens Peter Christensen sin opfattelse af retstilstanden på følgende måde (henvisninger, processuelle spørgsmål og problemstillinger med særlig betydning for statsansatte er udeladt):

»Embedsmanden har både ret og pligt til at efterkomme en lovlig ordre. Er ordren derimod klart ulovlig, har embedsmanden både ret og pligt til at undlade at efterkomme ordren. I tilfælde, hvor ordren ikke kan siges at være klart ulovlig, men hvor der dog kan argumenteres på lødig og vægtig måde for, at der foreligger ulovlighed, har det været den almindelige opfattelse i teorien, at hensynet til den overordnedes bestemmelsesret må have overvægt i forhold til kravet om lovmæssig forvaltning, således at embedsmanden har både ret og pligt til at efterkomme ordren. ...

Til trods for den traditionelle lære om, at pligten og retten til at følge en ordre følges ad, er det konklusionen, at mest taler for at antage, at retten til at »sige fra« over for en ulovlig ordre er videregående end pligten. Den embedsmand, der undlader at efterkomme en ordre i tilfælde, hvor vægtige grunde taler for, at ordren er ulovlig – uden at ordren dog kan betegnes som klart

ulovlig – vil derfor ikke kunne blive mødt med tjenstlige sanktioner. ...

En embedsmand har en pligt til at underrette den overordnede, såfremt han finder, at en ordre er ulovlig, hvad enten ordrens ulovlighed må anses for sikker eller ej, herunder hvis en påtænkt beslutning blot muligvis er ulovlig. ...

En embedsmand har – af bevismæssige grunde – et retligt krav på, at hans eller hendes indvendinger vedrørende en dispositions lovlighed fremgår af sagens akter. ...

Kommunalt ansatte må antages at have de samme rettigheder og pligter som statsansatte med hensyn til at forfølge spørgsmål om ulovlige ordre m.v. inden for de administrative hierarki, d.v.s. til og med borgmesteren. ...

Hvis en henvendelse til borgmesteren ikke giver resultat, forekommer det nærliggende at antage, at der i tilfældet af klare ulovligheder består en pligt til for forvaltningens chef (kommunaldirektøren eller amtskommunaldirektøren) at gå til viceborgmesteren. Det er ligeledes nærliggende at antage, at forvaltningens chef har en pligt til, såfremt henvendelsen til viceborgmesteren viser sig resultatløs, da at søge at henlede økonomiudvalgets opmærksomhed på den formodede ulovlighed. ...

Det forekommer endvidere nærliggende at antage, at der – som led i sagens oplysning – består en pligt til for vedkommende chefer til at henvende sig til revisionen i tilfælde af formodede ulovligheder vedrørende bevillingsmæssige forhold. Det forekommer derimod tvivlsomt, om der eksisterer en pligt for forvaltningens chef til – uden for helt specielle tilfælde – at rette henvendelse direkte til tilsynsmyndighederne eller andre eksterne myndigheder. I kraft af de almindelige regler om offentligt ansattes ytringsfrihed, må der antages at bestå en vidtgående ret for kommunalt ansatte til – som privatpersoner – at give udtryk for deres opfattelse af en sag og rette henvendelse til offentligheden herom, herunder også til tilsynsmyndighederne. ...

Generelt konkluderes det, at der i en række henseender er usikkerhed om indholdet af de regler, der gælder for den ansattes ret og pligt til at »sige fra« m.v.«